

ជំពូកទី ២

រំលងប៉ុន្មានខែពីនោះមក ក្រោយពេលដែលលោក **សុទ** រំលត្រឡប់មកធ្វើការរ៉េដ្ឋា
ពេញ នាង **សុយា** នៅតែម្នាក់ឯងឯស្រុកសិរីសោភ័ណ នាងឆ្លងទន្លេបានបុត្រប្រុស
មួយរូបល្អឆើតឆាយគួរឲ្យចេតនាពេកណាស់។¹ នៅពេលប្រក់ឆ្នប នាងសន្មត
នាមកូននាងហៅថា «**សុផាត**»។² 13

ឱ! យើងភ្លេចនឹងនិយាយឲ្យច្បាស់លាស់ រឿងនាង **សុយា** កំព្រា។³ 14

នាង **សុយា** ដូចអស់លោក — អ្នកបានប្រាប់បន្តិចមកហើយ ជាស្រីកំព្រាឥតមាន
ចិត្តមាតាគ្រប់គ្រងរក្សានាងទេ។⁴ ឪពុកម្តាយនាងពីដើមជាអ្នករកស៊ីធ្វើកសិកម្ម
មានទ្រព្យសម្បត្តិសមគួរ។⁵

1. ឆ្លងទន្លេ (literally "to cross the river") is a colloquial expression meaning "to give birth". បុត្រ is the literary (and royal) word for "male child"; ចេតនា is "will, intention, desire". "He was so handsome, a child one should desire to give birth to".

2. បង្កក់ឆ្នប or ប្រក់ឆ្នប is a ceremony in which the midwife is ritually thanked for helping with the birth, and at which the baby is named. សន្មតនាមកូនថា "she decided/concluded that his name would be..."

3. Our beloved author will perform this sort of literary "bonking-us-over-the-head" meta-narration, as well as telegraphing plot twists ahead of time, again and again in this story. កំព្រា is "orphan".

4. ប្រាប់ is a respectful, formal form of ដឹង . It falls in that class of words like ពិសា which you only use to show respect to others, and never use in reference to yourself. គ្រប់គ្រង usually means "to rule" (in the political sense), but here it simply means "take care of; watch over".

5. កសិកម្ម is the literary word for "farming". ទ្រព្យសម្បត្តិ means "possessions".

កាលដែលនាង សុយា នៅជាកុមារីនៅឡើយ មានមួយឆ្នាំនោះជារដូវរាំងខ្លាំង ណាស់ នៅក្នុងស្រែដីគោកគាំងដល់រកទឹកដក់បន្តិចបន្តួចគ្នា។⁶ ស្រូវដែលស្ងួត ហើយ ក៏ងាប់អស់ឥតសល់។ វេលានោះឪពុកនាង សុយា កំពុងមានជម្ងឺឈឺទុរន់ទុរា យ៉ាងវេទនា គ្រុឌណាវមើលពុំបានសះស្បើយឡើយ។ ហេតុតែអកុសលផលកម្ម ស្អាងក្រាស់ពីមុនមក ឪពុកនាងក៏ទទួលអនិច្ចកម្មទៅ។⁷ វេលានោះនាង សុយា និង មាតាកើតទុក្ខសោកសង្រេងសង្រែងអាឡោះអាល័យក្រៃពេកស្តាយរូបបុគ្គលដែល ត្រូវជាឪពុកនិងម្តី និងរករបស់អ្វីដែលមានតំលៃក្រាស់ក្រៃយកមកផ្លិមពុំបានស្មើ ឡើយ។⁸

6.កុមារី is the formal (and royal) word for "female child" (កុមារា is the formal word for "male child"; Sanskrit is inflected for gender, unlike Khmer. កុមារា is gender-neutral).

7.This is a key sentence, and it continues a theme founded on the belief that "misfortune in the present life always follows from misdeeds in previous lives" which we'll see throughout this novel. អកុសលផលកម្ម is "bad or negative karma". ទទួលអនិច្ចកម្ម is a highly formal and respectful term meaning "to die".

8.A very flowery, typical (and considered quite well-written and beautiful) literary Khmer sentence. It translates as "at that time, សុយា and her mother suffered great grief due to missing with deep affection and regretting the loss of the individual who was father [to one of them] and husband [to the other]; they could not find anything of such value as might be equal [to him]". See the vocabulary list at the end of the chapter for the meanings of individual words in the sentence.

តាំងតែពីបុរសប្តីក្ស័យជីវិតនៅថ្ងៃណា អ្នកជាមាតានាង **សុយា** មិនត្រឹមតែព្រួយនឹង
 បុរសប្តីប៉ុណ្ណឹងទេ ថែមមកកើតទុក្ខម្យ៉ាងទៀតដោយទ្រព្យសម្បត្តិក្នុងផ្ទះរលាយអស់
 ព្រោះខ្លួនបានចាយវាយទិញថ្នាំសង្កូវថែរោគប្តីឈឺជាប់ជាយូរខែ។⁹ របរដែលធ្លាប់រក
 បានផលទាំងប៉ុន្មានក៏ទៅជារកពុំបាន។ 16

កើតទុក្ខនឹងខ្សត់ធនធានជាការទ្រាំបានទេ? ឯកើតទុក្ខនឹងព្រាត់សង្សារគាប់ចិត្តចេញពី
 ខ្លួន ជាទុក្ខវេទនាខ្លាំងពន់ពេកណាស់។ ជនដែលមានចិត្តទន់ជួនកាលទៅជាឆ្កួតលីលាក់
 មាន ជួនកាលទៅជាកើតទុក្ខស្តម្រឹងរៃលុះដល់ក្ស័យជីវិតក៏មាន។ 17

ឯមាតានាង **សុយា** ណាមួយព្រួយនឹងប្តី ណាមួយព្រួយនឹងបង់ធនធាន ដោយមិនបាន
 ស្វែងរកព្រះធម៌សង្វេគយកមកដាស់តឿនចិត្ត អ្នកក៏មានទុក្ខខ្លាំងពេកទៅៗជាឈឺ
 ទៀត។ បើក្រៅតែអំពីនាងកម្រមានស្ត្រីឯណាអាយុ ១២ ឆ្នាំ ចេះមើលថែរក្សាទ្រព្យ
 សម្បត្តិបីបាច់រក្សាជម្ងឺអ្នកមានគុណដូចនាងទេ។ ម្តាយនាងឈឺពេញដប់ខែ ទីស្រនាង
 ទាំងប៉ុន្មាននាងលក់មើលរោគម្តាយអស់ ប៉ុន្តែ រោគនោះពុំបានជាស្រឡះឡើយបន្តិច
 ឃើញថាគ្រាន់បើ បន្តិចរិតឡើងវិញ។ 18

ថ្ងៃមួយជម្ងឺរិតខ្លាំងឡើង នាងមានសេចក្តីភិតភ័យខ្លាំង បន្តិចមកជម្ងឺនោះលោហៃបរ
 ជាស្រួលវិញ ស្រួលលើសពីដើមផង នាងមានចិត្តត្រេកអររអនេកពេក ភ្លេចគិតធៀប
 មើលនឹងពន្លឺភ្លើងចង្កៀងប្រេងកាតវេលាដែលនឹងអស់ប្រេង ដែលមានអណ្តាតតិច

⁹ ក្ស័យជីវិត is another fancy term for dying. The structure "មិនត្រឹមតែ [verb phrase #1] ប៉ុណ្ណឹងទេ
 ថែម [verb phrase #2]" means "Not only was [verb phrase #1] the case, but beyond that, [verb phrase
 #2] happened as well (and complicated/added to/made things worse)". See the exercises at the end of
 this chapter for more on this. រលាយ "all gone". ចាយវាយ "to spend". ថ្នាំសង្កូវ "medicine, drugs".

ហើយមុននឹងរលត់ស្លាត់ស្លូត បែរជាមានភ្លឺស្កុះខ្លាំងគួរឲ្យជឿជាក់ថាដែលរលត់វិញ
ប៉ុន្តែសេចក្តីសង្ឃឹមនោះមិនមានយូរអង្វែងទេ។ ចង្អៀងគ្មានប្រេងឲ្យឆេះឯណាបាន?
ម្តាយនាង **សូយា** បន្តិចមកខ្យល់កម្មជួរវាតវាយស្លាប់មួយរំពេច។ 19

ពុទ្ធា! ពុទ្ធា! ឱគួរឲ្យអាសួរនាង **សូយា** ណាស់! នាងយំសោកបោកខ្លួនមានទុក្ខវេទនា
ជាខ្លាំង។ 20

តាំងតែអំពីថ្ងៃនោះមក នាងទៅជាកុមារីកំព្រាឥតញាតិមួយ។¹⁰ 21

ក្រោយមកនាងទៅជ្រកកោនពួនអាត្មានៅផ្ទះអ្នកជិតខាងម្នាក់ ដែលជាអ្នកមានធម៌
សប្បុរស។ លុះនាងអាយុ ១៧ ឆ្នាំ លោកចៅហ្វាយ **សួន** បានទៅនិយាយល្អងលោម
នាងល្អច្របត់ដោយចិត្តនឹងចិត្ត។¹¹

See the notes following this chapter for details on what's going on grammatically in paragraphs 18 and 19. Basically, as the author continues the story of Soyaa's mother's sickness of grief following her husband's death, he goes into an extended allegory (in paragraph 19) comparing a dying person to a lamp running out of oil. This may all seem a bit heavy-handed, and it is, but the author knows his audience well. This chapter is guaranteed to bring almost any Cambodian steeped in traditional culture who reads it (or hears it read) to tears. You needn't study this section in too much detail...unless you really want to!

10. Just so you realize the full impact of Soyaa's situation, keep in mind that being an orphan--being without family, or without lineage (the latter is stressed here)--is considered an extremely awful thing in traditional Khmer culture ..perhaps to a greater extent than in American culture, where we at least see some value in things like "alone time" and romanticize figures like the lone, solitary individual. Such concepts are quite foreign to the thinking of traditionally-minded Khmers.

11. Which is all a rather fancy and "cultured" way of saying that "when she was 17, she was cajoled and charmed by Suon into having an affair with him" (ល្អងលោម is "to cajole")

នាង **សុយា** នឹកសង្ឃឹមញញឹមទុកថា ខ្លួនទៅមុខនឹងបានត្រាស់បើ ពីព្រោះនាងជឿ
ដាក់ពាក្យលោក **សួន** ពីរោះឈ្មោះឆ្ងាញ់ចុកក្នុងត្រចៀកនាង។¹² 22

ឱស្រីក្មេងល្ងង់ទាំងឡាយអើយ!¹³ 23

លោកអ្នកប្រហែលជ្រាបយល់បន្តិចហើយរឿងនាង **សុយា** កំព្រា ដែលយើងបាន
ពណ៌នាយ៉ាងខ្លីមក។¹⁴ ឥឡូវយើងសូមផ្លែងតក្រោយដែលនាងសម្រាលបានកូន
ប្រសព្វបណ្តសមសួន។¹⁵ 24

គ្រប់តែមាតាក្នុងលោក កូនរបស់ខ្លួនជាទ្រព្យផ្លែវិសេស ដែលមិនចង់ឲ្យរលាយបេះឃ្នាតពី
កាយ នាង **សុយា** ក៏ជាមាតាដូចជាមាតាឯទៀតដែរ ប៉ុន្តែចិត្តស្នេហានាងលើរូប
ទារក ច្រើនខ្លាំងលើសចិត្តមាតាឯទៀតបន្តិច។¹⁶

12. ខ្លួនទៅមុខនឹងបានត្រាស់បើ "she thought her situation in life would improve". ពាក្យ ពីរោះ
ឈ្មោះឆ្ងាញ់ចុកក្នុងត្រចៀក "sweet and tasty beautiful words [that Suon] inserted into [her] ear". That,
my friends, is some nice Khmer writing.

13. "Oh, all you stupid [naive and gullible] young girls!" A slight case of victim-blaming. Notice also
how, while the actions of men like Suon are condemned as wrong, it's women like Soyaa who have to
suffer for them *because* they did wrong in a previous life. Riiiiight.

14. ពណ៌នា "to describe"...a very useful "educated" word to know.

15. This paragraph tells us that the flashback is over, we know the background on Soyaa that we need
to know, and now we'll return to the "present day" story of Soyaa and her newborn son, Sopath.
សម្រាល means "to give birth to a child" (literally "to lighten [oneself]").

16. ទ្រព្យផ្លែវិសេស is "special or prized possession"; កាយ means "body". ទារក is "baby" or
sometimes even "fetus". លើស is "to exceed". រលាយឃ្នាត "to slip away".